

188281

A régi

jó világból.

Írta

Gyalui Farkas.

A RÉGI JÓ VILÁGBÓL

(KOLOZSVÁR 200 ÉV ELŐTT)

IRTA

GYALUI FARKAS

KOLOZSVÁR

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA

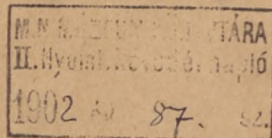
1897.

P. O. hung
782 bc

Felolvasta szerző az iparos segéd munkások szórakoztatására a
kolozsvári ker. és iparkamara által Kolozsvárt rendezett ingyenes-
előadások sorozatában.

188281

Együtt ültünk Károly barátommal, olvastunk, majd beszélgettünk, vitatkozva erről arról. Rákerült a sor Kolozsvárra és multjára.

— Hej Kolozsvár, fényes multad volt, sóhajtott föl barátom.

— Már az igaz. Kincses volt s most bizony eltűnt a kincse.

— Jobb volt régen, a régi jó világban, sóhajta Károly s azzal elbúcsuzott és távozott.

— Igen, igen, ismétetem én, jobb volt a régi jó világban, mint most.

Ebben a pillanatban egy idős, ősz ember jelent meg előttünk.

— Mindig elégedetlenek vagytok, emberek, szólt szelid szemrehányással és szemei jóságoosan ragyogtak.

— Engedelmet kérek, Uram, szóltam az ismeretlenhez, de igazunk van. A jelen sivár, csak a mult dicső. Boldogok lehettek azok, a kik a fényes, mult századokban éltek. Sajnálom, hogy mi is nem kétszáz esztendővel előbb élünk... abban a kedves, romantikus világban... Miért nem élek én is kétszáz év előtt... hogy sajnálom azt a régi, jó világot, miért is mult el!

— Ugy? szólt az öreg különös hangon és aztán egyet intett kezével. Káprázat fogott el, az öreg férfi alakja elmosódott, mintha köd foszlott volna szét, minden eltűnt a szemem elől, pár pillanatig eszméletem elhagyott...

*

Mikor fölocsúdtam kábulatomból, akkor kezdtem igazán hinni, hogy álmodom. Nem Kolozsvártt találtam magam, hanem valami idegen faluhelyen, az utcán. Este volt, sűrű sötétség mindenütt.

— No, ez különös, gondoltam magamban. Négyszögű téren voltam és a homályon át is láttam, hogy a tér közepén egy templom állott. Ám mindenütt apró házakat láttam, járónak, kövezetnek nyoma sem volt, lámpa sehol sem égett.

— Rossz álom, szóltam magamban, de hiában, annyira éreztem a levegő frissességét, az utcát, a valóságot, hogy be kellett látnom, hogy itt álomról szó sincsen. Nagyot csíptem a karomon, fájt biz az.

E pillanatban az utcán nagy kézilámpás-félével, melynek azonban üvegei nem voltak és gyertya helyett valami szurokszagu rúd égett benne, két alak közeledett felém. Az egyik nemes tartással, oldalán karddal, sárga csizmákban, hosszú fekete zsinóros kabátban, szóval régi ruhákban, a milyeneket a szinpadon látunk a régi magyar darabokban, a másik daróc ruhában, sarukban.

A lámpa-vivő szolga, ki egyik kezében régi alabárdot tartott, mikor hozzám ért, meghökkenve nézett reám, visszatántorodott,

gazdája, ki valamivel utána lépdelt, szintén bámulva, csodálkozva nézett rám, épen úgy, mint a hogy én reájuk.

Végre is én odaléptem s udvariasan köszöntem :

— Jó estét kívánok !

— Servus humillimus, felelt az idegen ur.

— Kérem, kezdtem én újra, sziveskedjék megmondani, hogy hol vagyok én ?

Az idegen csodálkozva nézett rám.

— Hol? Kolozsvár szabad királyi városában, nem messze a tordai várkaputól.

— Várkapu? Hát az mi? kérdeztem ámulattal.

Az idegen kissé bosszúsan felelt:

— Ejh, ha kegyelmed idegen is, tudni fogja, hogy Kolozsvárt fal veszi körül s a várfalnak kapui vannak.

Kábúltan néztem rá.

Az idegen nyájasabban szólt:

— Messziről jött kegyelmed? És mi hozta ide? Hova szállt? Meddig leszen nálunk mulatása?

Zavartan szóltam :

— A külmonostor-utczában lakom, haza szeretnék jutni, azt hiszem, rosszúl lettem.

— A külmonostor-utczában! Ah, hiszen már este van, a monostori kapu zárva van és ha nincs certifikátuma a várkommendánstól, ki nem engedik. Havem tartson velem. Csanády István a nevem. Nemes Kolozsvár város magisztratusának nótáriusa vagyok. Ép most a czéhek nagy lakomája leszen. Gyűlést tartottak bajaik miatt, most aztán a nemes csizmadia czéh házában együttesen *potust* rendeznek, egy kis

áldomást, melyen, elhiheti, kegyelmedet is — idegen utas ember, szívesen látják. Látom messze világokból jöhet.

Nem tudtam válaszolni a bámulattól és rémülettől. Mi történhetett velem? Őrült vagyok-e? Vagy álmodom? De hiszen nem álmodom.

Szótlanul ballagtam Csanády mellett, a ki magát Kolozsvár nótáriusának mondta. Az előttünk haladó szolga fáklyájának fénye apró zsin-delyfedeles házakat világított be. Egyszerre egy csoportot láttam közeledni. Nagy, medvebőrös sapkájú katonákat vállukra vetett muskétákkal. Mi ez?

Csanády egyet sóhajtott:

— A német katonaság, mondá.

Elérkeztünk a csizmadia czéh házához, egyszerű nagy földszintes ház. Egy nagy terembe mentünk be, hol egész sereg különös alakot láttam. A szoba mennyezete gerendákból állott. Az asztalon fáklyaféle gyertyák égtek. Köröskörül komoly, nagy bajuszos alakok, mind zsinóros magyar ruhában. Az asztalon egyszerű czintányérok, fakupák csak a főhelyen egy ezüst serleg. A lakoma már folyt. Kisérom a főhelyen ülő férfiúhoz ment és így szólt:

— Pardon, grácia fejemnek, hogy elkéstem, de vendéget hoztam. Egy idegen hazánkfia, ki úgy látszik, messze földről jön ide s kit egyelőre a nemes czéh *herbergjébe* kell fogadniok, mert lekésett a kapuról.

— Szívesen látjuk, tessék velünk tartani, szólt az asztalfőn ülő, ki nem volt más, mint a csizmadiák czéhmestere és most elnökölt a vacsorán, melyen az összes czéhek képviselői résztvettek.

Csanády mellé kerültem, a nótárius mellé, aki most, hogy valamivel jobb világosság volt, még nagyobb bámulattal nézegetett. Az egész társaság meglepetten nézett reám. Fiatal emberek, nyilván új mesterlegények szolgáltak föl a vacsorán és fapohárba bort töltöttek nekem, czintányéron pedig párolgó sültet hoztak be.

Csanády megszólított:

— Ha meg nem sértem, mi légyen foglalatossága?

— Ujságíró vagyok.

Bámulattal nézett rám, arcza kifejezte, hogy nem ért.

— Talán kanczellista?

— Nem, feleltem, hát ön nem tudná, hogy mi az ujság? A napilap? Mit olvas hát mindennap? kérdeztem tőle bosszusan.

— Először is a bibliát, felelte, aztán megnézem a kalendáriumot, melyet Neubart a híres astronomus csinált és a *Tótfalusi Kis Miklós* officinájában imprimálódott. Ujság még egy szép könyv, a *Beniczky* Péter magyar ritmusai, melyek most jelentek meg. Néha aztán a *Páriz-Pápai* doktori munkáját, a *Pax Corporist* olvasom, melyben az ember nyavalyái oly szépen vagynak traktálva.

— De az égre, hiszen ez régi régi munka, ki olvassa már mindennap az ily avult dolgokat?

Szomszédom bámulva nézett reám.

— Avult munka? Hiszen tavaly előtt jelent meg a *Pápai* orvosi könyve.

A hideg futott végig a hátamon.

— Tavaly előtt, hát melyik évben vagyunk most?

— Most, felelte Csanády ünnepélyesen, az

úrnak 1600 után valóst következő 97-ik esztendejében ?

A rémület fogott el. 1697-ben. Tehát egyszerre két századdal előbb jutottam. Nem volt időm sokat gondolkodni, jobb felől ülő szomszédom bemutatta magát; a szücsök céhmestere volt. Kociztottunk. Ámde én ismét a nótáriushoz fordultam :

— Ki uralkodik most hát és milyen állapotok vannak itt, az úrnak ebben az esztendejében ?

Csanády sóhajtott és szomorúan nézett reám :

— Látszik, hogy idegen s hogy messze földről jött kegyelmed, de azt már nem hiszem, hogy ne tudná, a mit kérdez. Hallani akarja tőlem ? Legyen hát. Most Leopoldus császár uralkodik, e néven az első, akit Erdély a fogarasi országgyűlésen védurának fogadott. I. Apafi Mihály tejedelmünk elhalálozván: I. Lipót császár mint magyar király, II-ik Apafitól elfoglalta Erdélyt, őt magát pedig Bécsbe vitette, jóformán rabúl. Erdélyország rendei hűségget esküdtek Leopoldnak, sőt Kolozsvár minden polgára megtette ezt. Városnegyedenként tették le, most öt éve, 1692-ben, a hűségi esküt, egy evégre készült hódolati iratot hozdoztak házról házra, ennek lapjain minden polgár aláírta nevét és pecsétjével erősítette meg névalírását. Kolozsvárt most császári katonaság tartja elfoglalva, a várparancsnok alatt áll. Igaz, hogy 1691-ben, mikor ismét tatárok jöttek Kolozsvár ellen, a német katonaság nem engedte be őket a városba, de a polgárság nélkül nem védhette volna meg a várost; hej sok

jó czivisünk hullá el a várfalak előtt. És mégis, a német katonák zsarolnak, erőszakoskodnak. Szomorú a mi életünk. Csupa hadi sarcz, pusztítás, erőszakoskodás. Pénzünk, az sokféle, de kevés!

— Magyarázza ki magát nótárius uram, nem értem.

A nótárius oldalán függő tarsolyába nyúlt, egy bőrzacskót vett elő s annak tartalmát te nyérére üríté, a nagy zajban, kések kanalak csörömpölésében (villát nem is láttam) mindenki szomszédjával lévén elfoglalva, senki sem ügyelt reánk. Szomszédom, a nótárius, elem öntötte a tarsoly tartalmát. Egész sereg ezüst, réz és arany pénz volt.

— Látja Domine, szólt hozzám, a hánye annyi féle, össze vagyunk gabalyodva a sokfélepénz miatt. Itt van az oláh zlott, ez itt leoni, nus tallér, itt van burgundiai tallér, itt egy márjás, mely 17 krajczár, itt egy-egy lüneburgi, raguzai és bajor öt garasos, de ezeket nem szabad elfogadni, hanem hát azért sok járja. Itt van lengyel susták, ez itt császári garas, ez egy török para, ez lengyel poltura, ez egy oláh pénz, az ott XIV. Lajos francia talléra, ezek török tallérok, itt egy raguzai *muriton*, ez itt egy becsületes körmöczi arany, a melyik éppen annyit ér, mint ez a másik, egy szép, teljes velenczei arany. Ezek az aprók pedig *dénárok* azaz félkrajczárok, melyeket a kolozsvári pénzverő házban csináltak. Ezért mondtam, sokféle pénz, az ember azt se tudja, hol a feje, mindenki megcsalhatja ezzel a zűrzavarral. A gubernátor, mert már guberniumot, azaz kormányshéket csinált a császár, a gubernátor gróf

Bánffy György, akit főkapitánynak hívnak, de azért gubernátor, derék jó ember, egész leírást adott ki, hadd legyen meg rendeletben, hogy ebben a keserves, zavaros világban mit csináljunk a pénzekkel, hogy s mint számítsuk.

Fejemet csóváltam.

— Bizony így van ez, mondá sugva a nótárius. Pénzünk sincs, sőt a vallásunkat is bántják. A tordai országgyűlés több mint száz esztendeje kimondta, hogy Erdélyben minden ember a vallását szabadon gyakorolhatja. Hanem hát nem azért van Kolonics kardinális a császár mellett! Most a jezsuiták lesznek Erdélyben az urak és tüzzel-vassal terjesztik a katolikus vallást. Magam is katolikus ember vagyok, de nem nézi el a lelkem, hogy hogy erőszakoskodnak. Az óvári reformatum templomot elvették a reformátusoktól, a mellette való szép kollegiumot a szegény unitáriusoktól erővel elvették... és még sok-sok más erőszakosság! Hej, mi lett az erdélyi fejedelemségből. A katonaság itt az úr! Ő dirigál a templomokban is. A várparancsnok nem csak hogy azokat az adókat szedeti föl, a melyeket az országgyűlés megszavazott hanem maga extra ajándékokat követel, ujévi ajándéku kedveskedést kíván, amit *discretion* nak hív. Új évben viaszgyertya ezimen 35 frtot, bor ezimen *discretion* gyanánt 25 frtot, neve napján 15 frtot, szüretkor borpénzt, télen nyáron gyertyapénzt, aztán tolmács-pénzt, mert csak németül tud, zabot a lovainak, naponta 6 krajczárt a szolgálójának. De nem csak ezt teszi, házbért is követel és a mészárosoktól ökörnyelv megváltásul évenként 50 frtot vesz, külön vámot szed a deszkás sze-

kerektől, a város törvényes vámján kívül és mert nála vannak a város kulcsai, ő adja az útleveleket minden átmenőnek pénzért, ezt a jövedelmet pedig a várostól vette el. Nyúznak, zsarolnak minket, a polgárság már oda van.

Csodálkozva néztem reá: Hát ez az a régi jó világ? gondoltam magamban.

Szomszédom, a szűcsmester, ismét koczin-tott velem. Ittunk.

— Jó bor ugy-e? kérdezte.

— Nagyon jó, feleltem.

— Váljék egészségére.

— Látja uram, a borról jut eszembe, tudja-e, hogy még a mi ugynevezett országgyűlésünk is bajt hoz reánk. A tavalyi (1696) országgyűlés Gyulafehérváron azt végezte, hogy szabad legyen Kolozsvárra idegen bort hozni.

Az asztalfőn ülő czéhmester is meghallotta e szavakat és haragosan szólt felém:

— Igen, ez mizerabilis árulás! Az összes kolozsvári polgárság jövedelem-forrása, mely igen jelentékeny, a szőlőbirtoka és Kolozsvár városa — igazat adtok ebben mind atyámfiaink — régi dicső fejedelmeitől kapta kiváltságos jussát arra, hogy e város területén csak kolozsvári bort lehessen árulni. Ide bort behozni csak pinczében tartás végett volt szabad, most az országgyűlés megengedi, hogy tönkre tegyék a polgárságot az idegen borral.

— Injuria! kiáltották sokan, egyik pedig az asztalra csapott öklével. A czéhmester komolyan ránézett s így szólt feléje:

— Kövesse meg magát az úr! Czéhlakomán az asztalra csapott, ezért tiz dénár büntetést fizet a czéh ládjába.

Egyszerre mély csend támadt, az asztalfőn ülő czéhmaster folytatta:

— Hanem hát meg fog ez változni. Mi megbiztuk a város két követét, hogy az országgyűlésen protestáljon e törvény ellen. Hiszen tudom, hogy ez is német machináció.

Helyeslő zugás fogadta e szavakat.

— A két követ — sugta nekem szomszédom, a nótárius — Bényei Gergely és az én nagybátyám Csanády István. Nagybátyámtól tudom, hogy az ítélőmester előtt mindketten tiltakoztak már. Lesz-e toganatja, a jó isten tudja.

Most egy vékony hang szólalt meg és erre zshivaj kerekedett.

— Nyirő szabómester akar mulattatni — szólt a mellettem ülő szőcs czéhmaster — Az diákos ember, sok vig dolgot tud.

Az asztalfőn ülő csizmadia atyamester szólalt meg:

— Látom, vidám beszédre akar kegyelmed térni. Nyirő uram. Jól van, megengedem, hadd legyen egy kis vigasságunk is a lakománkon, van úgyis elég bánat rajtunk. Mondja hát el a mondókáját, hanem aztán rátérünk a komoly referátumokra.

Nyirő fölemelkedett s így szólt:

— Atyámfia, hallgassátok meg ezt az új versezetet, szól pedig:

A vén leány örömről.

Jaj nagy öröm fogta bé szívemet,
Mert fehér gyolcs lepte bé fejemet
Régtől fogva kit hordoztam
Oda van a párta, üsse meg a gutta.

Szivem mely rútúl vesztettelek
Oh miképpen téged felejtselek
Hogy nem vesztél még ez előtt, oh gyönyörű párta
Bárcsak negyven esztendővel ütött volna.

Vénebb leány nem volt a városba s faluba
Nem is mértem már járni az utcába
Mert mindenek búsitottak. De oda a párta
Üsse meg a gutta.

Csaknem estem gyakorta kétségbe
Ha mást láttam menyasszonyi köntösbe
De én is már vigan vagyok
Mert oda a párta, üsse meg a gutta.

Uram nagyon gazdag iffiu és szép jó
Sok jószága szántófölde s a városba jó
Faluba, bíró asszony vagyok mint akárki, mert oda a párta
Trutzra, büszke lányok én szivem azt várta.

Ha mentem is férjhez én később
Ifiabb asszony sincsen az helységben
Frissebb lépő menyecske sincs, mert oda a párta
Csak csúfoljon más, akárki, üsse meg a gutta.

Mert ha vénnek tartottak is mások
Az is voltam nem tagadom, tudják azt a szídók
De ám mind ifjodtam, hogy oda a párta
Uram szeret mint a lelkit, én szivem azt várta.

Akárhol elő merek én most állani,
Merészelek most mindennel bátran beszélgetni
Oly friss vagyok, mint az páva, mert oda az párta
Bizonyítja gyenge ortalóm, szivem azt kívánta.

Most már bánnyák, kik el nem vettenek,
Nagy bánatba miattam estenek.
Mert nem jöttek s el nem vettek annyit restelkedtek
Ők gyötrődnek s én vig vagyok,
Mert oda a párta, üsse meg a gutta.

No vén szüzek s vén szotyorok
Nemde nem szép vagyok ?

Im szép kontyom és fátyolom most láttátok
Jegybe adott piros csizmán tudom kívánnjátok.
De szerzette ezt a jó konty, nem a veszett pártá.
Üsse meg a gutta.

Im a jó konty nézzétek mit tsinál,
A vénből is mely ifiat formál
Kivánná még most akárki, hogy oda a pártá?
Élj, jó konty, vessz el pártá, üssön meg a gutta.

Ó áldott konty téged ki dicsérhet
Ki tud rólad mondani eleget?
Hogy nem estél a fejemre
Bárcsak negyven esztendővel veszett volna a pártá?
Tengeren tul gyermek kézbe ütte volna a gutta.

Ha gyöngy pártát találnék az uttszán, megtapodnám,
A falu piattzán fel nem venném, sárba nyomnám.
Csak rossz a pártá, száz aranyért nem hordoznám,
Szivem ugy megúnta.

Mert ötvenhét esztendeje szinte,
Hogy a pártá felhágott fejemre
Itélték is talán aztot, hogy a fejemhez forrott
De már oda a pártá
Üsse meg a gutta.   Ámen.

Milyen jó kedvű volt a társaság, mennyit
kaczagtak ezen a versen, melyet én hallottam
valahol vagy olvastam ismertetését, mint egy
réges-régi vidám versét.

Az elnökölő csizmadia-atyamester most
felkelt, komolyan így szólt.

— A vigasságból elég volt. Most kérjük
a nemes nemzetes nótárius uramat, beszéljen
nekünk arról, hogy mi új történt a városban.

A nótárius szomszédom így szólt:

— Magam csak egyet mondhatok, hogy
követeket küldünk föl Bécsbe is, mert már nem
birjuk ki a sok *rovatalt*. A bástyákat kell egyre

javítanunk, a kőfalak körül sánczokat hány egész sereg emberünk, ez még mind nem elég a katonának, hús, fa, gyertya kell és mégis Löffelholcz, a császári parancsnok újabb és újabb pénzt kíván. Ezért, meg azért a rettenetes törvényért, mely koldussá tesz bennünket, a császárhoz is küldtünk követeket, akik panaszolják be azt is, hogy a katonák maguk csinálnak törvényeket és azon ítélkeznek a törvény s a tanács ellenére. Szombati törvényszékek nevezik ezt a törvényteleniséget és még olyan vakmerőséget is elkövettek, hogy városi polgárokat halálra ítélték ezen a törvényszéken.

— Szégyen, injuria! menydörgött fel az egész gyülekezet.

Az asztalfőn ülő czéhmester felszólalt:

— Reméljük, hogy a császár igazságot szolgáltat. Most pedig kérlek kedves czéhmes-tertársaim, adjátok elő, hogy mi történt új a ti tanácskozásaitokban, hadd tudjuk s hadd tanuljon egyik czéh a másiktól. A melyik czéhnél nincs újabb fölemlíteni való, annak atyamestere nem kell, hogy szóljon. Fájdalom, jól tudom, hogy ezekben a borzasztó nehéz időkben minden ipar pang. A csizmadia czéh dolga sem jól megy, hanem azért azt elértük, hogy régi jogainkat megerősítette a császár. A csizmadiáknak szabad a maguk szükségére és munkájára bőrt mindenféle eszközökkel festeni, bőrt is vehetnek szőrösen, talpat is készíthetnek szkompiával és cserrel, használhatják is, de nem szabad eladniok sem bőrt, sem talpat, mert ezzel a timárokat károsítanak. Kötelességünk ezenkívül régi törvényeink értelmében munkánkat oly serénységgel gyakorolni, hogy a csizmák ké-

szítésében fogyatkozás ne legyen és egy jó férficsizmát 180 pénznél, asszony-embernek valót 130 pénznél feljebb adni nem szabad. Ennél többet most nem mondhatok.

Fölemelkedett most a szőcsök czéhmestere: (ez szomszédom volt, tudtam, hogy ki, de azután a nótárius szomszédom rögtön fülembe sugta, mikor valaki beszélt, hogy ki az.)

— Tudjuk, mondá a szőcsök érdemes atyamestere, hogy a szőcs és mészáros czéh között egyenetlenség támadt a miatt, mert a mészárosok a mesterségük mellett *tőzsérkedtek* vagyit marhákat vettek és eladtak, a szőcsök pedig a báránybőröket idegeneknek is eladták a vásáron, úgy hogy ezek miatt a marhák, bárányok ára, de a bőrök ára is erősen emelkedett. Ezért a város elhatározta, hogy ezentúl a mészárosoknak tőzsérkedni, ökröt, tehént, disznót, bárányt eladni nem lesz szabad, hanem lássanak azután, hogy mind tehén, mind bárány húсок elég legyen és ára felett ne árulják a húst, mert megbüntetik érte; másnak mint czéhbeli szőcsnek ne adják el a bőröket, de viszont a szőcsök éljenek a mészárosokkal jó viszonyban, ne vigyék ki a bőröket az országból és kivitelre idegeneknek ne adják.

Most a k o v á c s czéh atyamestere állott föl.

— Mi legutóbb azt a végzést hoztuk, hogy a mely-ifju czéhbe akar állani, tartozik vendégséget adni.

A szabók czéhmestere beszélt ezután:

— Jelentem, mondá, hogy nemes Teleki Ferencz uram, aki Kolozsvár város főbirája volt,

most, hogy más lett a főbiró, ismét visszaállott a czéhbe és dolgozni fog mint szabómester.

Ezután az asztalos czéh mestere kelt föl, Szakáll Ferencznek hívták.

— Fájdalom, fájdalom, mondá, az idén leégett a czéh háza, elégett a czéh minden levele és kiváltsága. Nem maradt, csak két ezüst poharunk. A czéh szokta kiosztani a fát a mestereknek s a kiosztásról könyvet vezet, ez a könyv is elégett az idén. Most legutóbb azt határoztuk, hogy azok a legények, akik a czéh ellen szegülnek, régi szokás és törvény szerint lapáttal jól megveressenek!

Most az aranymives czéhmester szólt:

— Mi az árulásdíjat a főtéri áruszinünkben leszállítottuk 9 frtra. Nehéz így is kikezresni. A legénynek nálunk is, mielőtt felszabadúl remeket kell készíteni, ezután még szigorúbbak leszünk, legutóbb is Persiai Márton deákot, aki a remekét hibásan csinálta, 3 frtra büntettük.

Most a posztócsinálók czéhmestere kelt föl:

— Hát van Kolozsvártt posztócsináló is? kérdeztem bámulattal a nótáriust.

— Van vagy húsz, mondá a nótárius, hiszen a kolozsvári posztó híres, de már az ő mesterségük se jól megy!

A posztócsinálók czéhmestere beszélt most:

— Elhatároztuk, hogy mint a többi czéheknél is, egy évben szász, egy évben magyar legyen a czéhmester. Aztán legyen két látómester, kik vigyázzanak, hogy a posztó a régi szélességben készüljön. Mindenféle posztót erdélyi módra csináljanak, zöldre fessék s míg a látómester a ráján meg nem nézte és a vá-

ros és czéh pecsétét rá nem jegyezte, csak egy singet is belőle el ne adjon; ha rajta érik, a posztó mind oda vesszen. A hadseregbeli németeknek senki munkát ne merjen adni és minden mester szőjje bele nevét az általa készített posztóba. Ha a posztó rossz, a látómesterek eldobják.

Elhallgattak. A nótárius szomszédom kelt föl s így szólt:

— Bölcsen gondoskodtatok, nemes czéhek, a szabályaitokról. Nem is rajtunk mult s nem szorgalmunkon, hogy kincses Kolozsvárnak már most is csak a neve kincses és kivéve a nyomtató műhelyeket, melyekből sok szép és drága új könyv kerül ki, minden iparunk, kereskedésünk pang. A város elszegényedett, hogyne, hiszen elvették tőlünk a harminczadot, melyért mi 41000 forintot fizettünk. 1655-ben 800 házunkat égették föl az ellenségek mordály égető hóhérjai; 1658-ban a török-tatár-oláh-kozák csordáknak 69,463 frtot fizettünk többnyire aranyban; 1660-ban Szeydi basának 108,000 forintot, 1661-ben a tatár kánnak 90,000 frtot. Kemény János német segély seregeit harmadfél évig tartottuk és most mindenünket, életünket, vérünket veszi el a katonaság...

Elkábúltam s felugrottam, én kezdtem szólani:

— Polgárok, barátim, szóltam, miért tűrjék ezt tovább! Ezt a sok bajt a világ valamennyi ujságjában le kell írni, aztán tartsunk népgyűléseket s a képviselőházban interpelláljanak. Fogjunk fegyvert. Küldjünk elébb táviratot ő Felségének is, hadd tudja meg, mit mivelnek itt. Aztán, mondom, fegyverre, hát ezért küzdöttek apáink 48-ban, hogy így legyünk!?

Nagy zsvivaj kerekedett. A nótárius megfogta vállamat s fülembe sugta.

— Mit beszél kegyelmed?! Örültség szállta-e meg? Nem értek beszédéből sokat, de amit értek, az is elég, hogy a katonaság parancsnoka lelővesse, ha megtudja.

E perczben künn moraj, dulakodás zaja hallszott, a következő pillanatban egy háromszögletű kalapos tiszt rohant be a belökött ajtón, kivont karddal, utánna katonák nyomultak be fegyveresen. A tiszt rám mutatott kardjával:

— Ez az a lázító, áruló, franczia kém, fogjátok meg!

A nótárius eléim állott:

— Ez magyar ember, ne bántsátok, idegenből jött, semmit sem tett.

— Lázított, szólt a tiszt és ismét intett, a katonák nekem rohantak, a czéhmesterek felugráltak helyükről s kiakartak szabadítani, a nótárius megfogott engem s dulakodott miattam, de az idegen tiszt kardjával a fejére csapott. A vér elöntötte. Engem pedig az utczára huroztak, ott egy csapat katona fogott közre. Gyorsan egy kaszánya-féle épületbe vittek, ahol egyik teremben lobogó fáklyákat tartó katonák mellett aranypaszomántos zord tiszt állott.

— Kommendáns ur! — szólt hozzá a tiszt. Itt hozzák az idegent, csakugyan lázító beszédett tartott, kihallszott az utczára is. Lázított ellenünk, a császár ellen!

— Tagadom, hogy lázítottam volna. Jogom volt szólni, hát nincs szólás-szabadság?

— Haha! kaczagott föl a parancsnok! És ezzel intett a tisztnek. Hat muskétás vigye

az udvarra, ott várja már a tábori pap. Egy imát elmondhat, aztán le kell löni.

Kivittek az udvarra, ott állott lelkész-palástban az az öreg, kinek rejtélyes alakjával találkoztam, mikor hirtelen előttem termett. Valami földöntúli fény áradt ki szeméből, mintha maga az idők istene, a vén Kronosz lett volna, vagy talán valamelyik újabb szent, nem tudom. Szelid szemrehányással szólt hozzám :

— Nos, hát a régi jó világ kellett neked ? Lásd, elégedetlen voltál sorsoddal, szidta a jelenkort, én, a *kor szelleme* most a multba helyeztelek vissza, láttad a multak szenvedéseit s most neked is lakolnod kell elégedetlenségedért.

A katonák elvittek előle s egyikök bekötötte szememet, de előbb még láttam a hat muskétást, amint az égő kanóczot töltött fegyverük puskaporos serpenyői előtt tartották.

— Térdelj le, szólt egy hang s ellenáthatlan erő térdre kényszerített.

Egy dörrenés . . . s a következő pillanatban ijedten ugrottam föl a karosszékemből. Szobámban voltam. Az ablakhoz rohantam s kinyitottam : békés közönség sétált ezrével a főtéren, melyet fényesre világítottak a gázlámpák s egyik gyönyörű palota fényes, villámos gömbjei békében, nyugalomban . . . Mégis csak jobb a mi felvilágosodott századunkban ! gondoltam magamban, megkönnyebbülten.

